

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурса за заемане на академичната длъжност **професор**
по област на висше образование 2. Хуманитарни науки,
по професионално направление 2.1. Филология
(Фонетика и фонология - английски език),
обявен в ДВ, бр. 30 от 15.04.2022 г.

с кандидат доц. д-р Снежина Любозарова Димитрова,
Катедра по англицистика и американистика, ФКНФ,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Рецензент: проф. д-р Димитър Димитров Попов, Катедра по български език, ФХН,
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“

Единствен кандидат в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 2.1. Филология (Фонетика и фонология - английски език), обявен от Софийски университет „Св. Климент Охридски“, е доц. д-р Снежина Любозарова Димитрова. Документите, представени от кандидата, са изготвени прецизно и предоставят на Научното жури пълна информация относно неговите професионални научни и преподавателски качества. Това ми дава основание да твърдя, че кандидатурата на доц. д-р Снежина Димитрова напълно отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и на Правилника за развитие на академичния състав в СУ.

1. Образование и професионално развитие

Колегата Снежина Димитрова е свързана със Софийския университет още от студентските си години, когато през 1981 г. защитава магистърска теза в Катедра „Английска филология“, а през 1999 г. защитава и докторска дисертация в пренаименуваната вече Катедра по англицистика и американистика на СУ „Св. Кл. Охридски“, където продължава да следва неотклонно и до днес пътя на академичното си кариерно развитие. От 1991 г. до 2007 г. тя работи отначало като асистент, а после като старши и главен асистент и през 2007 г. се хабилитира като доцент. Специализирала е и е преподавала също в чуждестранни университети. В периода юни - септември 1997 г. осъществява научна дейност по ПРОЕКТ В КАТЕДРАТА ПО ЛИНГВИСТИКА И ФОНЕТИКА НА УНИВЕРСИТЕТА В РЕДИНГ, ВЕЛИКОБРИТАНИЯ. От септември 2005 г. – до септември 2006 г. тя е - ЩАТЕН НАУЧЕН СЪТРУДНИК (RESEARCH ASSOCIATE) ПО ПРОЕКТ “Prosodic structures and processes in speech production” в Катедрата по лингвистика и английски език,

Единбургски университет (DEPARTMENT OF LINGUISTICS AND ENGLISH LANGUAGE, THE UNIVERSITY OF EDINBURGH, SCOTLAND, UNITED KINGDOM); от юни до август 2009 г. участва в научен проект на КАТЕДРАТА ПО ЛИНГВИСТИКА И АНГЛИЙСКИ ЕЗИК НА ЕДИНБУРГСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ; от януари до юни 2013 г. е FULBRIGHT стипендиант в КАТЕДРАТА ПО ЛИНГВИСТИКА на UNIVERSITY OF CALIFORNIA LOS ANGELES, USA. При работата ѝ в чужбина нейните преподавателски и изследователски ангажименти са посветени предимно на българистичната тематика, англицистиката, както и на отделни аспекти на общото езикознание, включително и приложни.

2. Научноизследователска дейност

Разностранныте научноизследователски интереси на доц. Снежина Димитрова са ориентирани към различни аспекти от областта на практическата и експерименталната фонетика, съпоставителния анализ на английска и българска реч, преподаването на английско произношение, моделирането на английското произношение, акустичния анализ и анотацията на речеви бази данни, речевата прозодия с фокус върху ритъма на речта и интонацията, както и към технологията на прозодичното транскрибиране на реч.

В настоящия конкурс тя участва с впечатляващ брой научни публикации - общо 49 (излезли от печат), от които 3 монографии (2 от тях за участие в конкурса), 6 глави от колективни монографии, 2 учебни помагала, 5 студии (2 от тях за участие в конкурса) и 29 статии (11 от тях - в реферирани издания за участие в конкурса), т.е. след заемането на академичната длъжност „доцент“. Трудовете представят научните приноси Снежина Димитрова в упоменатите вече тематични области на нейния изследователски интерес и напълно съответстват на профила на обявения конкурс за професор.

Монографичното изследване на доц. д-р Снежина Димитрова *Prosody in L2. Bulgarian-Accented English*, притежаващо качествата на хабилитационен труд за целите на конкурса, е фокусирано върху прозодичните характеристики на английския език с български акцент. В него авторката на труда е направила преглед на някои от най-популярните теории за усвояване на втори език и е описала най-популярните модели на английската интонация. Избраната методология за сравнение на прозодичните системи на L1 и L2 е базирана на теорията за изучаване на интонацията на L2, а предпочетената теоретична рамка се основава на автосегментно-метричната фонология, представена от Джанет Пиерхъмбърт и Мери Бекмън. Използвайки модела на ToBI като аналитична рамка и инструмент за анотация, авторката успява да сравни интонационните системи на английския и българския с цел да разкрие приликите и разликите между двата езика, въз

основа на което прави прогнози за вероятните интонационни отклонения в L2. Както е видно от резултатите, в системно отношение сравнението на фонологичните модели на английската и българската интонация разкрива редица прилики между тоналните инвентари, тоналните фонотактични възможности и асоциацията на мелодия с апробирани звучащи текстове в двата езика. Една от разликите обаче, която изследователката констатира, се отнася до хипотетичното съществуване на *прозодичната дума* като единица в прозодичната йерархия на българския език. Това е сериозен принос в обогатяване на теорията и терминологичния инвентар на българската интонология. И въпреки че са необходими вероятно и допълнителни изследвания, за да бъде потвърдена тази хипотеза, се налага презумцията, че различните йерархии на прозодичните единици в двата езика биха могли да създадат проблеми на българите, изучаващи английски език и че в речта им могат да се очакват евентуални отклонения от типичните английски норми поради интерференция на родния език на ниво прозодична дума. Ето защо авторката справедливо отбелязва, че тъкмо един подробен анализ на тоналната фонотактика (чрез сравнение на тоналните комбинации) в английския и българския език се очертава като друга тема за едно бъдещо изследване в системното измерение, която би могла да разкрие и редица други важни различия между двата езика. Наред с това, според Димитрова, като допълнителен потенциален източник на затруднения за българите при усвояването на прозодията на английски като L2 се очертават разликите, които съществуват между английския и българския език в стратегиите за маркиране на фокуса, като например рядкото деакцентуване на стара информация на български. Българските интонационни акценти като често имащи променливо подравняване на тоналния таргет със сричката, която по дефиниция носи тона, са описани подробно от авторката и според нея тази променливост се дължи както на специфични за говорещия артикулационни стратегии, така и на позицията на сричката под ударение във фразата. Ето защо се налага изводът, че поради родноезиковия трансфер, променливото позициониране на тоналните таргети е вероятната причина за отклонения в английското произношение на българи. Като друга разлика в прозодичната реализация изследователката отбелязва наличието на по-широк диапазон и по-високото ниво на основния тон, използвани в българския и английския с български акцент в сравнение с английския, говорен като роден език. Изводът, който се налага в това компаративистично крослингвистично изследване на прозодията в произношението на двата езика е, че въз основа на разликите между английския и българския език по отношение на лексикалните акценти и позиции може да се прогнозира, че българите

вероятно ще имат затруднения с усвояването на ударението на английската дума. Нечувствителната към сричковото „тегло“ система на български език и доста сложната информация, необходима за идентифициране на позицията на ударението в една непозната английска дума, са в състояние да затруднят формулирането и преподаването на ясни правила за поставяне на ударението в английски език. Различните характеристики на ударението, за които се вижда, че са важни за двата езика, също са потенциален източник на проблеми – както при продукцията, така и при перцепцията на ударението. Следователно, казаното дава основание да се формулира в заключение тезата, че именно употребата на лексикалното ударение е вероятната причина за евентуални проблеми – както в системното, така и в реализационното измерение на използвания прозодичен модел. По такъв начин сравнението на ритмичните характеристики на английския и българския език предсказва вече дори и отклоненията от типичния за английски език акцентен ритъм в речта на българите, изучаващи английски, тъкмо поради родноезиковата интерференция. Ето защо и чрез апробацията на резултатите, изложени от авторката в заключението на труда, се популяризира все по-широко като инструмент теорията за изучаване на интонацията на L2, предложена от Mennen (2015), за сравняване на приликите и разликите между интонацията на родния и чуждия език, както и за формулиране и проверка на изследователски хипотези относно трудностите, изпитвани от чужденци, които усвояват прозодията на L2. Като цяло изследването доказва напредъкът на автосегментно-метричната теория на, интонационната фонология, както и растящата популярност на аналитичната рамка и системата за аотация ToBI, които очертават нови перспективи за изследване и преподаване на чуждоезикова прозодия.

Композиционно изследването на Снежина Димитрова е структурирано симетрично, следвайки класическата хармонична пропорционалност на обособяване на отделните фрагменти. Библиографската информация от цитираните източници свидетелства изключителната професионална компетентност на авторката.

Монографията и по съдържание, и по структура отговаря еднозначно на всички препоръчителни изисквания за оформяне на научен текст по предписанията за жанра. Тя може да бъде полезна за специалисти, студенти и докторанти, които се интересуват от проблематиката на съвременната английска фонетика, интерперсоналната комуникация и чуждоезиковото обучение.

Тази книга е първото монографично изследвания в българската англицистика и американистика, насочено към въпроси от различни изследователски области от сферите

на фонетиката и на обучението по произношение, които тепърва предстои да бъдат проучвани по-мощно заради своята актуалност и многоаспектност.

3. Учебно-преподавателска дейност

Преподавателската дейност на доц. д-р Снежина Димитрова в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, включва провеждане на основни за специалността лекционни бакалавърски курсове за студенти по дисциплините: *ПРАКТИЧЕСКА ФОНЕТИКА – 1 И 2 ЧАСТ, ФОНОЛОГИЯ, ФОНОЛОГИЯ НА ДИСКУРСА, АНГЛИЙСКА ИНТОНАЦИЯ*, както и избираемите курсове *ВАРИАНТИ НА ГОВОРИМИЯ АНГЛИЙСКИЯ ЕЗИК* и *ЕЗИЦИ И КУЛТУРИ НА ШОТЛАНДИЯ*.

Магистърските лекционни курсове, предлагани от доц. Димитрова в Софийския университет, включват дисциплините *ПРИЛОЖНА ФОНЕТИКА И ФОНОЛОГИЯ, ФОНЕТИКА В МРЕЖАТА, УВОД В АНГЛИЙСКОТО ПРОИЗНОШЕНИЕ* и *ВАРИАНТИ НА АНГЛИЙСКОТО ПРОИЗНОШЕНИЕ*.

В курсовете за преквалификация на учители по английски език тя преподава регулярно и дисциплината *АНГЛИЙСКА ФОНЕТИКА*.

Разработените от нея материали за лекционни курсове, семинари и избираеми дисциплини за оценявания период са или изцяло качествено нови, или периодично са били актуализирани.

От съществено значение за преподавателската и консултантската дейност на доц. Димитрова е работата ѝ по различни научноизследователски и образователни проекти, на четири от които е била ръководител през оценявания период: ръководител на БЪЛГАРСКИЯ ЕКИП ПРЕЗ ЗАКЛЮЧИТЕЛНИЯ ЕТАП ПО МЕЖДУНАРОДЕН ПРОЕКТ № 1304 ПО ПРОГРАМА КОПЕРНИК (1995-1998 г.) „БАБЕЛ: МНОГОЕЗИКОВА БАЗА ДАННИ“; ръководител на БЪЛГАРСКИЯ ЕКИП ПО МЕЖДУНАРОДЕН ПРОЕКТ ПО ПРОГРАМА СОКРАТ – ЕРАЗЪМ “PHON2: Phonetics Beyond the Basics” (2000-2002 г.); 2003-2022 г. – Участие и ръководство на двустранни проекти с Института по фонетика и Катедрата по езикознание и езикови технологии на Саарландския университет, Саарбрюкен, Германия; ръководител на КАТЕДРЕНИ ПРОЕКТИ „СЪЗДАВАНЕ НА ЕДИННА СИСТЕМА ОТ ТЕСТОВЕ ПО ЛИНГВИСТИЧНИТЕ ДИСЦИПЛИНИ” (2012 г.), ИРЛАНДИЯ И ЕВРОПА: КУЛТУРНИ И ЛИТЕРАТУРНИ СРЕЩИ (2015 г.).

Доц. д-р Снежина Димитрова е била ръководител на успешно защитени дипломни работи, предимно по фонетика и преподаване на английско произношение. В момента е научен ръководител на две докторски разработки, които са в процес на завършване, а трима нейни докторанти са вече успешно защитили дисертациите си.

Както е видно, учебно-преподавателската работа на доц. Снежина Димитрова

като цяло е изключително богата и разнообразна по тематика и поради това напълно отговаря на профила от изисквания за заемане на длъжността *професор* на настоящия конкурс.

4. Административна дейност и участие в живота на академичната общност

Доц. д-р Снежина Димитрова е СЕКРЕТАР на БЪЛГАРСКОТО ДРУЖЕСТВО ЗА БРИТАНСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ (2000-2005 г.) и ЧЛЕН НА УПРАВИТЕЛНИЯ СЪВЕТ на ФОНДАЦИЯТА ЗА УНИВЕРСИТЕТСКА АНГЛИЦИСТИКА И АМЕРИКАНИСТИКА (ФУАА – 2012-2018 г.). Изключително важно е творческото присъствие на Сн. Димитрова като член на авторитетни наши и международни организации. Тя членува в Международната фонетична асоциация (International Phonetic Association – IPA); в Британската асоциация на академичните фонетици (British Association of Academic Phoneticians – BAAP); в Българското дружество на англицистите (БДА). Наред с това тя е ЧЛЕН НА ТЕХНИЧЕСКИЯ КОМИТЕТ и РЕЦЕНЗЕНТ НА ДОКЛАДИТЕ за МЕЖДУНАРОДНИЯ КОНГРЕС ПО ФОНЕТИЧНИ НАУКИ ICPHS (2007, 2011, 2015, 2019 г.), SPEECH PROSODY (2014-2022 г.), INTERSPEECH (2014- 2022 г.), сп. PHONETICA (2016 г.).

Наред с казаното дотук бих добавил екипното ѝ поведение, професионална ѝ етика и колегиална ѝ коректност при нейните изяви като съавтор и член на Катедрата по англицистика и американистика на СУ.

5. Приноси (научни, научно-приложни, приложни)

Интердисциплинарността на изследванията на доц. д-р Снежина Димитрова, отразени в нейните статии, студии и монографии, обогатява българската хуманитаристика, компаративистика, англицистика и американистика, разширявайки обема и съдържанието терминологичния апарат на български език в областта на експерименталната фонетика и фонология. Те имат пряка приложимост в преподавателската дейност на Снежина Димитрова по практическа фонетика. Видно е, че тази рутинност в обучението по английско произношение е вече апробирана по време на занятията със студенти, което е помогнало на авторката да осъзнае на базата на емпирията неговата адекватност и да превърне текста в зрял продукт за хабилитиране.

Сред множеството достойнства на трудовете ѝ се открояват оригиналността и систематичността на използваните описателни и обяснителни модели, солидният и извънредно разнообразен доказателствен и илюстративен емпиричен материал; множеството наблюдения, изводи и обобщения.

По-конкретно и като обобщение на казаното се очертава впечатлението, че научните приноси в публикациите, представени за участие в настоящия конкурс, са

съсредоточени върху следните няколко взаимно свързани научни области, които съответстват на темата на обявения конкурс за професор по професионално направление

2.1. Филология (Фонетика и фонология (английски език), а именно:

- **интонационен анализ** с фокус върху интонационните системи на съвременния български и английски език в рамките на автосегментно-метричния модел на интонационната фонология и системата за транскрибиране и аотиране на интонация ToBI (виж публикации № 1, 4, 7, 12 от списъка с публикации, представени за участие в конкурса);
- **анализ на ритъма на речта** с фокус върху съвременния български език в съпоставка с английски (виж публикации № 1 и 2 от списъка с публикации, представени за участие в конкурса);
- **влияние на родноезиковата прозодия върху прозодията на чуждия език** в произношението на българи, изучаващи чужд език (английски и немски) на ниво напреднали (виж публикации № 1, 6, 8, 9, 10) от списъка с публикации, представени за участие в конкурса);
- **прозодична интерференция в речта на билингви** - двуезични говорители на български и джудезмо (виж публикации № 3, 11, 14) от списъка с публикации, представени за участие в конкурса);
- **преподаване на английско произношение** на български студенти-филолози с фокус върху преподаването на речева прозодия и избора на произносителен модел (виж публикации № 1, 2, 5, 6, 9, 10, 13, 15) от списъка с публикации, представени за участие в конкурса).

Като изследовател със солидна теоретична и методологична подготовка доц. д-р Снежина Димитрова генерира продуктивни идеи, разработва ги концептуално успешно, апробирайки тяхната валидност чрез адекватен експериментален дизайн.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като член на НЖ в качеството си на рецензент с убеденост изразявам еднозначната си позиция, че подкрепям заемането на съответната академична длъжност ‘професор’ от кандидата доц. д-р Снежина Любозарова Димитрова.

Документите и материалите, представени от доц. д-р Снежина Димитрова **отговарят на всички** изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Кандидатът в конкурса е представил **достатъчен** брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при хабилитирането му като доцент. В

работите на кандидата има оригинални научни и приложни приноси, които са получили международно признание като представителна част от тях са публикувани в списания и научни сборници, издадени от международни академични издателства. Теоретичните разработки имат практическа приложимост, като част от тях са пряко ориентирани към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на доц. д-р Снежина Любозарова Димитрова е **несъмнена**. Постигнатите от нея резултати в учебната и научно-изследователската дейност **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Катедрата по англицистика и американистика към ФКНФ на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

След детайлно запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащите се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята **положителна** оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на ФКНФ на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ за избор на доц. д-р Снежина Любозарова Димитрова на академичната длъжност ‘професор’ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ по област на висше образование 2. *Хуманитарни науки*; професионално направление 2.1. *Филология (Фонетика и фонология - английски език)* за целите на Катедрата по англицистика и американистика в Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

13.08. 2022 г.

гр. Шумен

Рецензент:



/проф. д-р Димитър Попов/